

Махінов В.М. Соціокультурна парадигма формування мовної особистості майбутнього вчителя

Павлюк Р.О. Соціальна парадигма у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи

Петрик Л.В. Формування критичного мислення майбутніх вчителів початкової школи у змісті дисципліни «Практичний курс англійської мови»

Ситник О.І. Сучасні тенденції розвитку початкової освіти Ірландії

Сінельник І.П. Проблема виховання толерантності майбутніх учителів початкової школи: дискурсивний огляд

Соломаха А.В. Навчання іноземної мови у початковій школі: проблеми чи перспективи?

Шелест Н.О. Технології збагачення словника молодших школярів в умовах полікультурності навчання

Коваленко Л.В.,
Асистент кафедри іноземних мов і методик їх
навчання Педагогічного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ДІАЛОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

У статті розглянено проблему і шляхи формування іншомовної комунікативної компетентності вчителя початкових класів засобами діалогічного професійного спілкування. Увага приділена використанню технічних засобів під час навчання діалогічного професійного спілкування. Вказано на доцільність та актуальність використання матеріалів сайту YouTube для навчання професійно орієнтованого діалогічного спілкування майбутнього вчителя.

Ключові слова: іншомовна комунікативна професійна компетентність, професійно орієнтоване діалогічне мовлення, тематика професійного спрямування, майбутній вчитель початкової школи.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Тенденції і загальна стратегія навчання іноземних мов визначається потребами сучасного суспільства до інтеграції міжособистісних, міжнаціональних і міжнародних контактів, які, зумовлюють необхідність удосконалення практики навчання іноземних мов (ІМ) у вищому навчальному закладі (ВНЗ) України. Стратегія полягає у запровадженні комунікативного підходу, який визначає практичну мету навчання іноземних мов, а саме: оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю, що є структурним компонентом професійної компетентності майбутнього вчителя. Так, студенти педагогічних немовних спеціальностей, зокрема студенти, які навчаються за напрямом підготовки «Початкова освіта», мають оволодіти іншомовним мовленням, яка передбачає здатність студента

організовувати свою іншомовну мовленнєву діяльність відповідно до ситуації професійно орієнтованого спілкування. Отже, завдання ВНЗ полягає у підготовці майбутнього вчителя початкової школи, фахівця своєї справи, здатного до міжкультурного спілкування в сучасних економічних умовах.

Нині вищі освітні навчальні заклади ширше використовують професійно орієнтовані програми з іноземних мов з професійно орієнтованою тематикою для немовних педагогічних спеціальностей, в яких ураховані принципи інтеграції, що інтенсифікує пошук зв'язків між предметами; принцип інноваційного розвитку сучасної освіти, що дозволяє реалізувати інтегративний характер навчання через збільшення професійної спрямованості загальноосвітніх навчальних курсів і виведення їх на міжпредметний рівень. Ідея професійно орієнтованих програм має на меті рух до вищого професійного рівня підготовки студентів педагогічних немовних факультетів, а саме: формування їх іншомовної комунікативної компетентності, що дає змогу студентам стати більш професійно підготовленими. Проблема полягає у тому, що, як свідчать результати навчання, реальний рівень володіння студентами іншомовної комунікативної компетентності професійного спрямування виявляється недостатнім, і потребує подальшого формування. Вирішення цієї проблеми можливе за допомогою професійно орієнтованого діалогічного спілкування, оскільки на думку О.Б.Тарнопольського та С.П. Кожушко для професійно орієнтованого спілкування найбільш характерною формою комунікації є діалог з елементами монологу, коли обидва співрозмовники по черзі обмінюються поширеними монологічними висловлюваннями» [5, с.60].

Аналіз останніх джерел та публікацій, в яких започатковано розв'язання означеної проблеми та на які автор робить опертя. Поняття іншомовної комунікативної компетентності у методиці навчання іноземних мов і педагогіці досліджувалось вітчизняними та зарубіжними вченими (О.Волобуєва, Г.Китайгородська, С.Козак, С.Мельник, Р.Джонсон, С.Савіньон, Д.Хаймс). Проблему професійного спілкування у вищій школі досліджують науковці Г.І. Бородіна, О.П. Юцкевич, Т.П. Благодатна, И.Л. Бим, Н.Н.Гез, І.А. Зимня, И.В. Карпов та ін. Проблемі формування комунікативних вмінь засобами іноземних мов присвячено дослідження И.А. В.Л. Кузовлева, В.Г. Костомарова, А.А. Леонтьєва, Е.И. Пассова та ін. Питаннями навчальних діалогів, які базуються на комунікативній основі займалися багато видатних педагогів, психологів та методистів, а саме: Артемов В.А., Бех. П.О., Близнюк О.І., Гордій О.М., Перкас С.В., Петровська Л.А. та ін.

Мета статті – спроба запропонувати передумови і засоби формування професійно орієнтовного діалогічного спілкування, а також визначити типи діалогів, найбільш притаманні більшості професійно-педагогічним ситуаціям спілкування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як вже було зазначено, виділення професійного компонента у навчанні діалогічного мовлення, як засобу формування іншомовної комунікативної компетентності, базується на положенні, що під час навчання іноземних мов для потреб майбутньої професії питома вага повинна приділятися не оволодінню іноземними мовами загалом, а оволодінню підмовою певної майбутньої спеціальності студента, навичкам та умінням спілкування з використанням цієї підмови. [5, с. 10]. Підмова, як

функціональний вид підсистеми мови, являє собою сукупність мовних і позамовних засобів, якими необхідно оволодіти у обраній професійній сфері діяльності.

Зазначимо, що готовність студента до оволодіння іншомовним професійно орієнтованим діалогічним спілкуванням можна вважати сформованою, якщо він володіє такими основними функціональними типами діалогів, як діалог-дискусія, діалог-обмін інформацією, діалог-розпитування і пояснення; якщо студент володіє основними комунікативними стратегіями, адекватно реагувати на почуте, має достатній запас знань з лексики і граматики, що дозволяє йому вільно спілкуватися. У більшості ситуацій професійно-орієнтованого діалогічного спілкування зазвичай використовуються діалоги змішаних типів, наприклад, діалог-пояснення + імперативний діалог тощо. Вирішення питання професійного спрямування під час діалогу - це складний і багатогранний розумовий процес, де важливими складовими є розуміння питання, з приводу якого розпочато діалог, і психологічна готовність до його ведення, яка досягається впевненістю у своїх силах, базується на усвідомленій інформації, прийом і метод вирішення професійного питання [1].

Важливими у цьому контексті є критерії відбору професійно орієнтованого мовленнєвого матеріалу для навчання професійно спрямованого діалогічного мовлення студентів. Виділено критерії характеристики відбору навчальних матеріалів для розвитку у студентів професійно орієнтованого діалогічного мовлення:

- урахування адекватних ситуацій професійно орієнтованого діалогічного спілкування вчителя початкової школи;
- визначення мовленнєвих дій, які забезпечують реалізацію актів професійно комунікативної поведінки в типових ситуаціях професійно орієнтованого діалогічного спілкування;
- виділення «особистісної лексики», «лексики на вибір».

Комунікативна направленість навчання іноземних мов диктує необхідність наблизити процес навчання до реального процесу спілкування мовою, що вивчається у всіх видах мовленнєвої діяльності максимально. Оскільки ситуативність мовлення є однією з найважливіших психологічних особливостей діалогічного мовлення, варто зазначити, що в процесі професійно орієнтованого діалогічного навчання пріоритетність надається ситуації професійної дійсності, яка спонукає до мовлення. Особливістю моделювання комунікативних ситуацій при професійно орієнтованому діалогічному навчанні є його двосторонній характер: по-перше ситуації мають бути професійно важливими для студентів, задовольняти їх професійний інтерес, а, по друге, повинні сприяти розкриттю і реалізації професійних іншомовних комунікативних здібностей, які необхідні для діяльності студентів, які навчаються за напрямом підготовки «Початкова освіта». Формуючи у студентів іншомовну комунікативну компетентність засобами професійно орієнтованого діалогічного спілкування викладачі з іноземних мов повинні використовувати найефективніші засоби навчання. Так, ефективним засобом формування іншомовної комунікативної компетентності студента є ділові ігри, в яких процес навчання англійської мови професійного спрямування максимально наближається до реальної професійної діяльності. Під час таких ігор

стимулюється мисленнєво-мовленнєва діяльність студентів, підвищується мотивація до здійснення їх професійно орієнтованого діалогічного спілкування. Ефективним засобом для формування професійно орієнтованого діалогічного спілкування є прослуховування фрагментів діалогів під час перегляду англomовних кінофільмів професійного спрямування, наприклад, фільми “Вчитель року”, “Lean on me”, які активізують розумову діяльність і викликають інтерес, адже демонструють реальне життя, допомагають долати фонетичні труднощі студентів у вимові тих чи тих термінів. У діалогах демонструються багато мовних конструкцій, які використовуються у комунікації цієї професії. Але на початковому етапі вивчення іноземних мов студентами напряму підготовки «Початкова освіта» можуть виникнути труднощі, пов’язані з тим, що не всі студенти володіють достатніми навичками аудіювання і їм важко піймати інформацію через дуже високий темп мовлення, проковтування авторами слів, тому викладач має зазначити, що студенти повинні зрозуміти головну думку побаченого і почутого.

Оскільки ми розглядаємо процес формування іншомовної комунікативної компетентності вчителя початкової школи, ефективним засобом є і використання матеріалів сайту YouTube, де викладачі різних країн викладають свої заняття у відео форматі у природній для заняття атмосфері, що дає змогу спостерігати різні методики, підходи, фрази класного вжитку, і навіть відпрацьовувати почуту вимову слів і реплік. Опрацьовуючи у парах обрані викладачами іноземних мов діалоги з сайту, студенти немовних педагогічних спеціальностей набувають фахових знань, які є основними складниками професійно орієнтованого спілкування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Враховуючи той факт, що рівень професійно орієнтованого діалогічного спілкування студентів виявляється недостатнім, актуальним є розробка і удосконалення навчально-методичного матеріалу з дисципліни циклу Іноземна мова (ІМ) на подальше формування і удосконалення іншомовної комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гордій О.М. Проблемні комунікативні ситуації та діалогічне мовлення як основа розвитку творчого мислення у навчанні іноземних мов / О.М.Гордій – Івано-Франківськ : ІФНЕНУГ, 2002. – 140 с.
2. Грабой Т.А. Формирование профессиональной коммуникативной компетенции на материале языка специальности в неязыковом вузе: дис. канд. пед. наук. Грабой Татьяна Александровна – М., 2002. – 172 с.
3. Нарочная Е.Б. Профессионально ориентированные стратегии в языковом образовании / Е.Б., Нарочная, Г.В. Шевцова, Л.Е. Москалец // Актуальные проблемы современного профессионального образования: сб. тр. Междунар. конгр. [«V Славянские педагогические чтения»]. – М., 2006. – С. 63–74.
4. Сура Н.А. Методичне забезпечення та організація навчання курсу професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою у ВНЗ. – 2003. - № 7 (63). – 205 с.

5. Тарнопольский О. Б. Методика обучения английскому языку для делового общения : учеб. пос. / О. Б. Тарнопольский, С. П. Кожушко. – К.: Ленвит, 2004. - 192 с.

В статье рассмотрена проблема и пути формирования иноязычной коммуникативной компетентности учителя начальных классов с помощью диалогической профессиональной речи. Внимание уделено использованию технических средств во время обучения диалогической профессиональной речи. Указана целесообразность и актуальность использования материалов сайта YouTube для обучения профессионально направленной диалогической речи будущего учителя.

Ключевые слова: иноязычная коммуникативная профессиональная компетентность, профессионально направленная диалогическая речь, тематика профессиональной направленности, будущий учитель начальной школы.

The article has highlighted the problem and ways of primary teacher foreign communicative competence forming due to dialogue professional speech. Attention has been paid to the usage of technical means during dialogue professional speech teaching. Stated expediency and topicality of using the materials from YouTube site for teaching of profession-oriented dialogical speech to the future teacher.

Key words: foreign communicative professional competence, profession-oriented dialogical speech, the teacher of primary school.